

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос Макъ

Голос
адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствэ иғъэзет

1923-ро ильесим
пътхапзи
кынчелжъягъзу кыдкын

№ 225 (21714)

2018-рэ ильес

МЭФЭКУ

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 13

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмькі къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Фестивалым къашыхэшыгъэх

Къалэу Шъачэрэ Тlopсэ районымрэ яартистхэр адыгэ культурэм ифестива-
лэу Адыгейм и Тэхъутэмькье район щыкуагъэм лауреат щыхъугъэх.

Шъолъыр фестиваль-
зэнекъокъум «Дышъэ-
танджкъэ» еджагъэх.
Шапсыгъэ къикыгъэ кол-
лектив зэфэшхъафхэри

ащ ежагъэх, дэгъоу зы-
фагъэхъазыргъ ыкли зы-
къашагъэлъэгъуагъ.

Номинациехэр 6 хъу-
щтыгъэх, 2-м тиартистхэм

зыкъыщахагъэшыгъ, фе-
стивалым идиломхэр
къашыратыгъэх. «Хоро-
графия» зыфиорэ номи-
нацием Псышупэ лъэпкъ

культурэм и Гупчэу дэтым
адыгэ къашъохэр къэзы-
шыре ансамблэу «Ша-
псыгъ» зыфиоу илэм
хэтхэр апэрэ щыхъугъэх.

Ацумыжъ Зарем.

Ятлонэрэ чыпіэр «Шапсы-
гъэ инефылъэхэр» зы-
фиорэ хореографиче-
скэ ансамблэу Агуй-Ша-
псыгъэ къикыгъэм къы-
хыыгъ.

Адыгэ мэкъамэхэмкъэ
инструментальнэ ансам-
блэу «Насыпир» номина-
цииу «Народнэ инстру-
ментхэр» зыфиорэм алэ
шишыгъ. «Современный
Кавказ» зыцэ инстру-
ментальнэ колективым
(Агуй-Шапсыгъэ) ятлонэрэ
чыпіэр ыубытыгъ. Орэд
къэонымкъэ Псыбэ куль-
турэм и Унэу дэтым иорэ-
дыоу Ацумыжъ Заремэ
апэрэ чыпіэр фагъэшьо-

шагъ, коллективу «Гор-
ный край» (Агуй-Ша-
псыгъ) хэт Нэгъуцу Ща-
милэ ятлонэрэр къыхыгъ.
Зэгъусэхэу орэд къэзыло-
гъэх Акігъу Аленэрэ
Нэгъуцу Щамилэрэ ялэ-
гъухэмкъэ анах дэгъоу
зыкъэзгъэлъэгъуагъэхэм
ахэфагъэх.

Фестивалым и Гран-при
ыкли Тэхъутэмькье рай-
оным ипащэу Шъхъэлэхъо
Азмэт ишүхъафтын шъхъа-
І Афыпсыпэ къикыгъэу,
композиторэу Лынукъу
Къэлэшъао ыгъэсэрэ Кла-
къыхъу Нухъэ фагъэшьо-
шагъэх.

НЫБЭ Анзор.

Яхэбзэ фитыныгъэхэр агурагъаю

2018-рэ ильесим ишэкъогъу-тыгъэгъээ мазэхэм Мыекъопэ гарнизоным идээ прокуратурэ икэщакъоу правовой шэ-
ныгъэм ыльэнныкъокъэ юфхъабзэу «УФ-м и Конституции — къералыгъом изакон шъхъа!, хабзэр ыкли хэбзэрэхъя-
тыгъээр гъэпытэгъенымкъэ ащ имэхъанэ» зыфиорэр Мыекъопэ гарнизоным идээ частьхэм ацызэхещэ.

Юфхъабзэр зыфэгъэхыгъээр хабзэр аукъоним
шъуухъумэгъэнхэр ыкли дээ къулыкъушлэхэм правовой
шээнгъэу яэм хэгъэхъогъэнэр ары.

Юфхъабзэм хахъэу дээ къулыкъушлэхэм, дээ къу-
лыкъум юф щызышлагъэхэм, джащ фэдэу ахэм яуна-
гъохэм алае юридическэ улчэжынхэр ащызэх-

щэх. Акциер оклофе анахъэу анаэ зытырагъэты-
штыр дээ къулыкъум иамалхэр щынэгъончъэу щытын-
хэр ары.

Правовой шээнгъэм епхыгъэ юфхъабзэм ха-
хъэхэу лекциехэм къяджэх, упчэхэм яджэуапхэр
къаратыжых, хэушхъафыкъыгъэ зэдэгүүшгэгъу-

хэр къулыкъушлэхэм ыкли ахэм яунагъохэм ада-
шых.

R. В. ГУЛИН.

Мыекъопэ дээ гарнизоным ипрокуратурэ ипэшэ
Іэнатэ егъэцакъэгү, юстицием имайор.

Закон ШъхьаIэр ныбжыкIэхэм арагашIэ

Урысые Федерацием и Конституцие заштагъэр ыкIи Мыекъопэ къэралыгъо университетыр ильэс 25-рэ зэрэхъухэрэм афэгъэхыгъэ «Иэнэ хурае» апшъэрэ еджапIэм щыкIуагъ. Джыре лъэхъан цыфым ишынэгъончъагъэ гъэпытэгъэнымкэ хэгъэгум и Закон ШъхьаIэ мэхъанэу илэр ныбжыкIэхэм къафалотагъ.

«Иэнэ хураем» изэхэсигьо хэлжэхъягъэх АР-м и Конституционнэ хыкум, Урысыем июристхэм я Ассоциацие и Адыгэ Республиктэ отделение ятхаматэу Лыхъэтыкъо Аскэр, Адыгэ Республикэм и Очилхэм япалатэ и Президентэу Мамый Алый, конституционнэ хыкумышэу Бырдж Заур, Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ федеральнэ хэбзэгъэуцууцээр зэрэгэцакIэрэм лъялпэлтэгъэнимкэ иотдел ипащэу Николай Дорофеевыр.

Технологическе университетым экономикэм ыкIи юриспруденцием алъэнүкъокIэ информационнэ системэхэмкэ факультетым идеканэу, экономикэм шIэнэгъэхэмкэ доцентэу Дэргушъэо Аснет пэублэ псалье къышызэ, мэфэкъимкэ къафэгушуагъ. Тихэгъэгитарих хэхъонигъэ ышынымкэ Конституциер зэрштагъэм

мэхъанэшко зериIэр аш хигъеунэфыкIыгъ. Урысые Федерации и Президентэу Владимир Путиним игушиIэхэр щысэу къыхыхээз, цыфир, аш ифитынгъэхэмрэ ишхъяфитынгъэрэ къеухъумэгъэнхэр къэралыгъом зэришьэрлыр, Конституцием «псэ хэтэу» Иоф зэришэн фаер Дэргушъэо Аснет къыуагъ ыкIи аш ихтхэгъэм ашыщхэм мы зэхэсигъом зэрштегущиIэштхэр къыхигъэшгъигъ.

ГүшьIэр лъигъэклотагъ Лыхъэтыкъо Аскэр. Ипсалье къыримыгъажьээз, юристхэм я Ассоциацие иунашьокIэ «Адыгэ Республиктэ ильэсийм июрист» зыфиIорэ щытхуцIэр едзыгъоу правовой шIэнэгъэ ыкIи пүнүгъэ ягъэгъотыгъэнимкэ зыфагъэшшэгъэ Марина Зарецкая (Мыекъопэ къэралыгъо университетым административнэ ыкIи уголовнэ правэм-

кIэ икафедрэ идоцент) фэгүшуагъ. Ар къэзыушыхъатырэ

тамыгъэр ыкIи дипломыр ри-
тыжыгъэх.

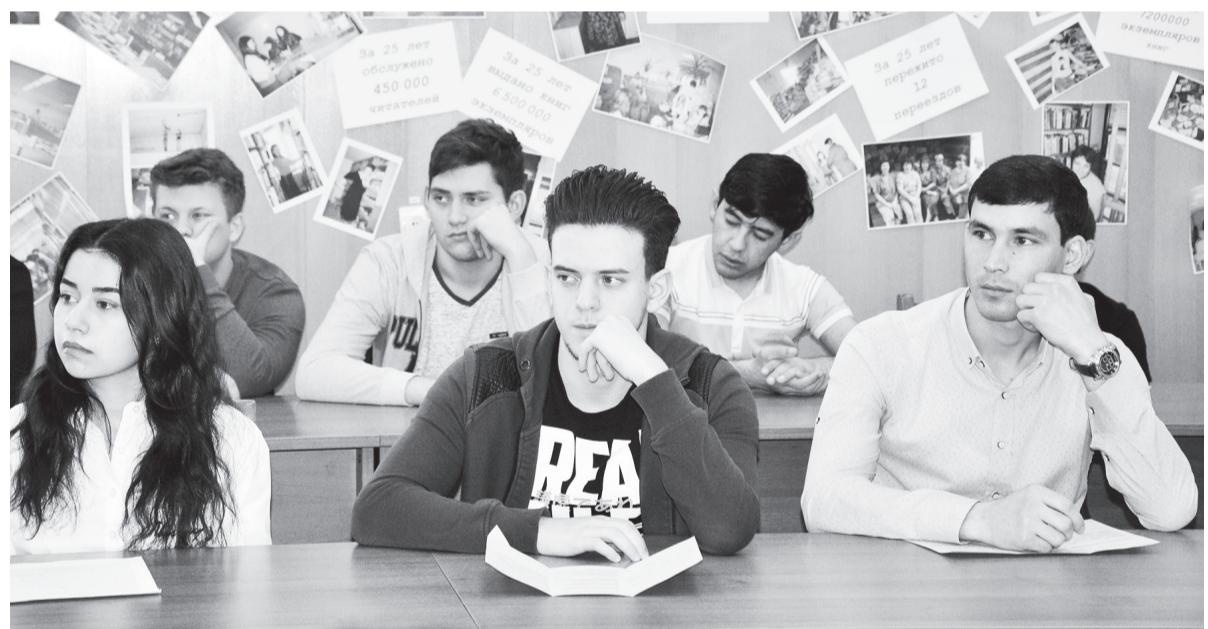
Нэужым Лыхъэтыкъо Аскэр Конституцием къытегущиIэз, ар правовой лъапсэу зэрэштым, къэралыгъо гъэпсыкIэр къызэригъэнафэрэм ямызакъо, хэгъэгум исоциальнэ-экономикэм хэхъонигъэкэ амалху щыIэхэр пытэнхэм лъэпсэшу фэзэшырэ лъэнүкъоу зэрэштыр хигъеунэфыкIыгъ. Мы Тхыль ШъхьаIэ нравственнэ зэфагъэр къырелотыкы, цыфхэм яфитынгъэхэр къеухъумэгъэнхэр. Сыд фэдэрэ закони пшьэрьль шъхьаIэу илэр цыфхэм яфитынгъэхэр ыкIи яхбзэ шIоигъоногъэхэр икьюо къеухъумэгъэнхэр ары. Джаш фэдэу, ныбжыкIэхэм аш закыфигъазээ, нэбгырэ пэпч Конституциер

зэришэн, аш лытэнэгъэ зэрэфишын фаер къыхигъэшгъ.

Урысые Федерацием и Конституцие зэрагэцакIэрэм прокуратурэр зэрэлъялпээрэр Николай Дорофеевым студентхэм къафалотагъ. Аш епхыгъэу училэхэр юрист хууцхэм къегущиIагъэм къыратыгъ.

«Иэнэ хураем» кIеух зэфэхысыж фэпшыимэ, пшьэрьльэу илагъэр гъэцэklагъэу плтытэ хууц. Обществэм, къэралыгъом, цыфым яшIоигъонигъэхэр къадэхъунхэмкэ, яшхъяфитынгъэ къеухъумэгъэнимкэ конституционнэ хэбзэгъэуцугъэм илахъеу хэлъыр, мэхъанэу илэр зэгъешIэгъэнхэм ныбжыкIэхэр къихэгъэлэжэгъэнхэр ямурадыгъ.

ІШШЫИНЭ Сусан.

Пенсиехэр

Мазэм тIо къаратыщт

Гъэ къэс ИльэсикIэр къизихъэкIэ мэфэ пчагъэрэ зидгээсэфыныр хабзэ тфэхъугъ. 2019-рэ ильэсэу къихъэрэми щылэ мазэм и 9-р ары йоффшэнэир зедгээжъэжыщтыр.

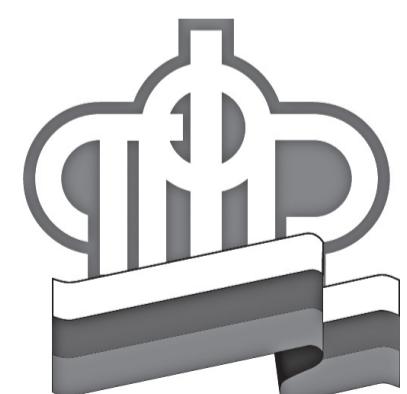
Адэ пенсионерхэм япенсиехэр сидигъуа къизаратыщхэр, хуауми къагъэгүжьощха?

Пенсиехэр зэкIеми къаратыщт, ау мазэм икъихъагъум къызфаахъхэрэм щылэ мазэм тэфэрэ ахьщэр нахыжъэу тыгъэгъазэм къаратыщт. Зыгэпсэфыгъо мафхэм банкхэм почтэми Иоф ашIэрэп, цыфхэм япенсиехэр афараагъэхъынхэ альэкIыщтэп. Аш къыхэкIэу щылэ мэзэ пенсиер нахь шIэхэу, тыгъэгъазэм и 28 — 29-рэ мафхэм къаратыщт.

Мазэу итэм тэфэрэ пенсиер а мэзэ шылпкъэм пенсионер

хэм къаратынэу ары хабзэм къызэрийрэ, ары зэршырэри. Джыри тыгъэгъазэм къафалытэгъэ ахьщэр мазэм иапэрэ мафэ къыщгээжъагъэу и 7-м нэс къызэрата хабзэхэм къаратыгъах. Къэнагъэхэм мазэм ыкIэм нэс якарточкэхэм къафараагъэхъащт е почтэм къашыратыщтых. Ау щылэ мазэм и 8-м нэс аш фэдэ амал зэрэмдэгъэштэйм фэш, апэрэ тхьамафэм пенсиер къызэрата хабзэхэм тызхэт мазэм ыкIэм якарточкэхэм къафараагъэхъащт.

Аш макIеп щыгушуукыгъэр.

Пенсиер ИльэсикIэу къихъэрэм ипэгъокIэу шуухафтын фэдэу къаратыгъэу мэхъу. Ау щылэ мазэм икьюо йофи умышIагъэу, лэжапкIи къэмыхыгъэу, пенсиери пIэкIэкIыгъэу зыкъиу-гъэшэжь.

Арэущтэу щитми, щылэ мазэм къахыщт пенсием къыххэхъуагъэу цыфхэм къаратыщт.

(Тикорр.).

Мэкъумэш хъызмэтыр

Ильэс къэс нахь зеушъомбъу

Адыгэир мэкъумэш хъызмэтым анахь зызищушъомбъурэ шъолъырхэм ашыц. Республика́м и́экономикэ хэхъоныгъэхэр егъашыгъэнхэм анахыбэу фэлорышэрэр мы лъэныкъор ары.

Мэкъумэшым ильэныкъохэр пштэхэмэ, чыгулэжынныр ары анахыбэу зызыщушъомбъурэ. Тимуниципальнэ образование-хэм амьлэжкырэ чыгу ялжээп пломи хъущт. Лэжыгъэ бэгъуагъэу къаугоижырэмкэ республикэр ильэс пчъагъэ хъугъэу перытхэм ясатыр хэт. Субъектын коцэу, тигъэгъазэу, хъэу, нэмийкэу ишцкэлгэцтэри тичыгүхэм къараахыжы. Лэжыгъэ чылапхъэхэм апъльхэ институтхэм зэпхынгъэ пытуу адьярэл ишуагъэкэе, чыгум изытети, чылыопсыми къякүшт чылапхъэхэр къыхахынхэ альжы. Ары паклошь, къыкэлэлыкъошт ильэссым хальхъащтыр тичыгүлэжхэм ежхэм къагъэкынным тыкъыфэкъуагъ. Гушилээм пае, мары мыгъэ аш фэдэ гектар мин 11 тичыгүлэжхэм апхынгъагъ.

Лэжыгъэу пстэумкы тонн мин 553-м ехъу мыгъэ республикэм щаугоижыгъ. Гуртымкэ лъытагъэу, зы гектарын центнер 44,7-рэ къирахыгъ. Аш щыщэу коцыр тонн мин 400-м ехъу. Зы гектарын, гуртымкэ лъытагъэу, центнер 45,8-рэ къирахыгъ, центнер 60 — 75-м нээзгээсэгъэхэри мэкъумэш хъызмэтшлэлэл перытхэм ахэтих.

Коцэу аугъоижыгъэр «Россельхозцентр» икъутамэу Адыгэим щылэм илабораторие зеуплэклум, аш ипроцент 60 фэдизир гъомылапхэ хэвшыгынным ишцкэлгээ шапхъэхэм адиштэу (продовольственное зерно) ыгъэунэфыгъ. Мэкъумэшымкэ Министерствэм къизэрэштауагъэмкэ, хаджыгъэ зыхашыкынэу коц дэгъо республикэм ишцкэлгээм фэдизир икъо угъоижыгъэ хъугъэ, хъалыгъу тыщыкэлгэцтэп. Къихъащт ильэссым Iуахыжынэу бжыхъэс гектар мини 106-м ехъу апхыгъ, аш щыщэу 88,5-р коцы. Бжыхъэу куагъэм губгъо Iофшиэн пстэури игъом зэшохыгъэ хъугъэ.

Пындлэжынми Адыгэим зыщеушъомбъу. Тэххутэмькье, Теуцожь, Красногвардейскэ юкы Шэуджэн районхэр ары культурэм тегъэпсихыгъэхэ чыгуухэр зиэхэу къэзгэекырэр. Ильэс къэс апхырэм хагъахьо. Гушилээм пае, блэкыгъэ ильэссым гектар 5200-м ехъу

рагъэубытыгъагъ, мыгъэ 6697-м нахъэсигъ. Зы гектарын, гуртымкэ лъытагъэу, центнер 53,6-рэ къирахыгъизз, тонн мин 32-м ехъу аугъоижыгъ.

Былымхуныр чыгулэжынным ыуж къенэ, ау аши хэхъоныгъэ макэ ышыгъэу плон плээкынштэп. Муниципальнэ образование-хэм мэкъумэшым анахыбэу зызищушъомбъухэрэр мы лъеныхыкъом лъэшэу ыуух ихъагъэх. Лэу, щэу ящыклагъэхэр ехъхэм къыдаагъэкынхэм къыфэкъонхэу пшээрэиль зыфагъэуцужыгъ. Мэкъумэшымкэ Министерствэм таажащыгъэзагъэмкэ, непэ республикэм былымышхээу щаыгъыр мин 46,8-рэ мэхъу. Ахэм ашыщэу мин 25-м ехъур щэ къэзытырэ чэмых. Кью шхъэ мин 80-м ехъу, мэл юкы пчэн мин 50-м ехъу республикэм ибылымахъохэм айы-

гъэ программэр ары. Блэкыгъэ 2017-рэ ильэссым аш фэдэ къэралыгъо Iепыгъэу нэбгырэ 33-м аратыгъ. Ильэсэу икырэм

Xьишикынэу коц дэгъо республикэм ишцкэлгээм фэдизир икъо угъоижыгъэ хъугъэ, хъалыгъу тыщыкэлгэцтэп. Къихъащт ильэссым Iуахыжынэу бжыхъэс гектар мини 106-м ехъу апхыгъ, аш щыщэу 88,5-р коцы. Бжыхъэу куагъэм губгъо Iофшиэн пстэури игъом зэшохыгъэ хъугъэ.

гъэзгъэжэгъэкэ фермерхэу 48-рэ юкы унэгъо былымехо фермэ ыгъэпсымэ е къызэуихыгъэм зыргэшушъомбъумэ зышиоигохэу унэгүүиш зэрэтигъэр. Пстэумкы ахэм къаратыгъэр сомэ миллионы 126,8-рэ мэхъу.

2017 — 2018-рэ ильэсхэм мэкъумэш кооперативи 8 Адыгэим зыщаагъэпсым, пстэумкы

къоджэ псэуплэхэм зыпкы итэу хэхъоныгъэхэр ягъашыгъэнхэм фэгъэхыгъэ программэри мэкъумэш отраслэм ыльэнэхээхэе къэралыгъо щыпхырашыгъэрэм ашыц. Аш ишуагъэкэе ми ильэсми, аш ыпэрхэм афедэу, республикэм щызшохыгъэ хъугъэр макэл. Программэм къыдыхэлъытагъэу

къышыдагъэкыгъ. Ар блэкыгъэ ильэссым аш фэдэ иуахътэ къашыгъагъэм нахы процент 14,2-кэ нахыбь.

Адигэ къуаер Адыгэим юцэ шүкэ чыжэу зыгъэуцгъэхэм ашыц. Ар къыдэзгъэгъэхэйхэу фитынгъэ зиэхэр Адыгэим ихызмэтшлэхэр ары нылэп. Нэмькэ шьолъырхэм къашашыгъээ продукциер гъэбыльгэгъэ, фитынгъэ ямылэу къыдаагъэкыгъэ (контрафактная) продукциекэ maklo. Ар УФ-м и Апшээрэ Хыкүм тегущыи рихъуагъэу щыт, Роспатентын икъэралыгъо реестре щытхыгъ.

2018-рэ ильэссым имэзипши къуаеу е къуае зыхэл гъомылапхээкэ альйтэхэу тонн мин 11,1-рэ Адыгэим къышыдагъэкыгъ. Ар 2017-рэ ильэссым аш фэдэ иуахътэ къашыгъагъэм нахы проценти 4,8-кэ нахыбь. Щэм хэшүкыгъэ гъэшэу республикэм къышашырэр нахыбэ хъуным фытегъэпсихэгъэ проектэу щылэнгъэм щыпхырашырэм 2017-рэ ильэссым егъэпшагъэмэ, тонн мин 15-кэ нахыбэу къыдаагъэхэйхэу 2023-рэ ильэссым нэс къыфэкъонхэу къыдыхэлъытагъ.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Былымхунырэ чэтхуунымрэ зызераушъомбъурэм зишиагъэ хэлъыр хъызмэтшлэлээ зыгъэпсымэ е къызэузыгъэу зезгэшушъомбъумэ зышиоигохъэм къэралыгъо Iепыгъэу грантхэр ятыгъэнхэм фэгъэхы-

15 илэхъугъэ. Мэкъумэш хъызмэтшлэлээ зеуплэхэм зыпкы итэу хэхъоныгъэхэр ягъашыгъэнхэм фитынгъэ зиэхэр Адыгэим къышыдагъэкыгъ. Ар 2017-рэ ильэссым аш фэдэ иуахътэ къашыгъагъэм нахы проценти 4,8-кэ нахыбь. Щэм хэшүкыгъэ гъэшэу республикэм къышашырэр нахыбэ хъуным фытегъэпсихэгъэ проектэу щылэнгъэм щыпхырашырэм 2017-рэ ильэссым егъэпшагъэмэ, тонн мин 15-кэ нахыбэу къыдаагъэхэйхэу 2023-рэ ильэссым нэс къыфэкъонхэу къыдыхэлъытагъ.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр загъэпсыгъэр ильэс 25-рэ мэхъу

ЛЭШІГҮУ ПЛАНЭМ КЫКІОЦІ

1993-рэ ильэсүм тыгъэгъазэм и 13-м Мыекъопэ къэралыгьо технологическэ университетым (апэ институтыгь) ипчъэхэр кызызэуихыгъэх. Аш лъапсэ фэхъугь автотранспортнэ, мэкъумэц ыкчи деревообрабатывающэ техникумхэр.

Авшъэрэ еджаплэм игъэпсын
күшакло фэхъугь аш иапэрэ
ректорэу, джы университетым
и Президентэу, АР-м и Къэра-
лыгьо утчлэжжэгьоу, социологии
шлэнгыгъэхэмкэ докторэу, про-
фессорэу, гъэсэнгъэмкэ уры-
сье академием хэтэу Тхъаклы-
щынэ Аслын.

1998-рэ ильэсүүм апшүэрэд
еждаплэм зеушъомбгүү, Тэхүү-
тэмыкье районымкээ поселкэү
Яблоновскэм ашц икъутамэ кы-
щызэуухы. Етланэ 2003-рэ
ильэсүүм университетыр Урысые
Федерацием гъэсэнгыгэ къэзы-
тихэрэ учреждениехэу Іэкыб
къэралыгъохэм къарыкIхэрэ
ныбжыкIхэрэ апшүэрэ еджа-
плэм чIэхъанхэм фэзыгъэхъазыр-
хэрэм официальнуу ясатыра
хэуцо. Ашц къыкIэлтыкIогъэ ильэ-
сүүм Медицинэ институт универ-
ситетым къышызэуухы.

ыкъи опытнэ ушэтэкло базэ зэ-
тегъэпсыхаагъэ ил.

Университетский инфраструктурный комплекс включает в себя библиотеку, общежитие, уничижки, шахматный зал, кафе, Еджэп-корпус, пекарню, буфеты, медицинский центр, спортзалы, спортивные тренажеры, залы для занятий по физической культуре и спорту, студенческие общежития, а также здание администрации университета.

иопытнэ-ушэткю базэ водительхэр къэзыгъэхъазырырэ еджаплэ хэт.
Мыекъопэ къэралыгъо технологоческэ университетым къычэкъыгъэхэр непэ мэкъу-мэщым, наукаем, гъэсэнгъэм, псауны-гъэм икъеухъумэн алъэнъокъэ Урысыем ичыплэ зэфшэхъяфа-хэм, Иекъыб къэралыгъохэм ыккы СНГ-м щыщ хэгъэгу 30-мэ Ioфа аашашлэ. 2004-рэ ильэсым специалистхэм ыккы научнэ Ioфышэхэм якъэгъэхъазырынкэ ыккы авшъэрэ техническэ гъэсэнгъэм хэхъонигъэ ышынымкэ еджаплэм Ioфэу ышлэрэм пae AP-м ианахь тын лъаплэу «Адыгэ-им и Щитхъузех» зыфиорэр къыфагъэшшошаг. «Урысыем ианахь товар дэгъуи 100» зыфиорэ зэнэкъокъум «Авшъэрэ

Университетым илофшэн чыгыпэшхо щеубыты студентхэмкээ зэхъожынхэм. Аш фэдэу 2015 – 2016-рэ ильэс еджэгэйум экологиемкээ факультетым истудентхэм Венскэ университетым стажировкэ щакугь. Германием ит университетскэ клиникэу Фрайбург Медицинэ институтым истудентхэр щылагъэх. Аш фэдэу Всероссийскэ программэй «IT-START-2015» зыфиорэм щытекголъэхэ ныбжыкэхэр Израиль көгьягъэх. Етгани студентхэр Тыркуем, Ливан, Сербием, Казахстан ыккэ нэмэйк чыгыпэхэм ашылагъэх.

Еджаңпәм ифакультеттәү нә-
мықың къэралығында къарыкы-
гъәхе студентхәр зыщеджәхәрәм
непә нәбгыры 820-рә чыс, ахәр

360-рэ. Университетын непэ сэнэхьат зэфэшьхьяафэу бэрэ узыгумыкIэхэрэмкIэ къегъехьа-зырых. Аш фэдэу мыш псэольш-хэр, мэз хъязметым илофы-шлэхэр, ландшафтны иархитек-турэкIэ, мэкью-мэшымкIэ, чыгум ибайныгээр зэгэшэгтээнхэм-кIэ ыкIи ахэр къычIэхыгээнхэм япхыгье сэнэхьатхэмкIэ ще-лжох.

Авшъэрэ еджаплэр егъэджэн тофым изэхэцэн фытегъэпсыхьагэу щыт. Ашт еджэплэ лабораторнэ базэ зэтегъэпсыхьагэ ил, зэклемки мыш лабораторие ыкли компютер класс зэтегъэпсыхьагти 130-мэ тоф щашлэ. Университетым технопарк, научнэ гупчил, научнэ-уштэктю лабораториехэр, научнэ-техническэ джэх.

Сьюэ хъульгэу Европэм, Азием, Африкэм, Къокынпэ Благьэм ыкли Чыжьэм яхэгъэгүхэм университетым зэпхыныгъэ, зээгъыныгъэхэр адьрилхэу тоф адешлэ. Ахэм аащых Венэ дэт университетэу чыюпсым ибай-нгъэхэмрэ прикладной наукахэмрэ апльтыр, Болгарием-кэ транспортным егхыгъэ авшъэрэ еджаплэу Тодар Каблешко-

къэхъугъэх. Ау апшъэрэ еджаплэм лъапсэ фэзышыгъэ Тхъаклыщынэ Аслъян апэрэ мафэм къыщегъэжъагъэу зыфаер къыгурьоштыгъ. Ары илоф пхырищынымки зишуагъэ къаклоштыгъэр.

Лъэбекъу пэпчъ пшээрэр къэбгъэшьыпкъэжъын фэягъ, Ioфэу къебгъэжъагъэр илъэс заулэкіл плэклэклоджъынэу зэрэцьымытыр, ар къэралыгъо Ioфэу зэрэклэжъыщтыр пащэхэм агурыгбъэон фаеу щытыгъ. Еджаплэм иматериальнэ базэ къыштэжъжъялэу, аш щезыгъэджещтхэ кілэегъаджэхэмкіл кілектижъэу Ioфышхо дэпшэн фэягъ. А зэлстэури ыпшээ ифагъ лъэгъуакіл хэзыщынэу езыгъэжъагъэм. Етанэ уахътэ зытешлэм игухэлхэр зэрэтэрэзигъэхэр къэшьыпкъэжъигъэх. Үпшээкіл къызэрэштыгъялэу, еджаплэр анахь зэтэйэпсыхъэгээ ашпшэрэ еджак

дунайм икъералыгъо 40-мэ ялпын
klox. 2003-рэ ильзесым кызыч-
тъэжьагъезу университетир Ыкъын-
бым кыкыргъэ студент 400-мэз
къаңын.

Піәу Урысыем итхэм ясатырә
пыйтәу хәүңцағъ.

Жыл 2005-р.г. ишеним менен
ъэжъягуу университетир Ыккы-
бым кыкыгыз студент 400-мэ
къаухыгъ.

Университетир непэ зыльэ
пыйтэу төүцөгъэ еджәпілә зэтегъе-
псыхыагъ. Ау егъажыапіләр непэ
кызызэрәпшіошыщым фәдэу
кызызрыкъю щытыгъэп. Йофыкіләр
кызызгүрүмьиохәрәр щылағъэх.
«Хэку цыкылум апшьэрэ еджә-

Ильяс 25-рәр псынкілә дәдэу
күагъягу тэ кыйтшошы. Ау йоғ-
шілэнүм ыгузэгү итыгъэхэм а
уахътэр нэмүкілә альэгъунки
хъун. Непэ университетым
ыныбжы ләшіләгъу плланә зэрэ-
хъульгъэм фәш тигуапэу тыфә-
гушто, джыри гъехъагъэхэр
ышынхкү фәтэло.

СИХЪУ Гоощнагъу.

Дунэе шІэнүгъэ конференциер

Петербург ыкIи Кавказым ис лъэпкъхэм ямэкъэмэ шэпхъэ-хабзэхэр

Тыгъэгъазэм и 3 — 5-м Санкт-Петербург РАН-м искуствэхэм ятарихъкэ ишлэныгъэ-
ушэтэкло институт я IX-рэ Дунэе шлэнэгъэ конференциеу «Петербург и национальные
музыкальные культуры: музыкальные традиции народов Кавказа» зыфиорэр щыкluагь

Зэхэцклоу – Урысые Федерацаемкэ культурем и Министерств. Этномузыкологэу, осетин композитор еджаплэм лъапсэ фэзышыгъэу, Къыблэ Осетием орэдымкэ ыкы къашъомкэ и Къэралыгъо ансамблэу «Симд» изэхэцклоу, академическею шлагъэу «Осетин лъэпкъ орэдхэр» зыфиорэм иавторэу Б. А. Галаевыр (1889 – 1976) къызыхъугъэр ильэси 130-рэ зэрэхъуль эр фэгъэхыгъял.

хүгийн ар фэлэхыхыг баа б.

Конференцием илоофшэн хэлжээгээс Урысыем ыкли Европын яшьэнэгээ дунай щизэлльшээхэр этномузыкологхэу Венгрием, Азербайджан, Израиль, Кыбылэ Осетием, Темир Осетием — Аланием, Дагыстан, Грузилем, Адыгэ Республиком, Къэбэртэе-Бэлкъярым къарыкыгъехэр ыкли Москва, Петербург, Урысыем инэмьык шольтырхэм яконасерваториехэм ыкли ашшьэрэ еджаплэхэм япрофессорхар.

Конференцием изэхэцэн Ioф зэшлэхыг таарихын институтын инструментоведением кэс-торэй, композиторэй, инструментоведэй, искусствоведени-ем кэс-докторэй, профессорэй, РАЕН-м ыкли ООН-м искус-ствэхэм кэс и Дунээ академие яакадемикүй, Украина нын Польшэм искусствэхэм кэс яза-служнэе Ioфышишкоу И. В. Мациевскай арны.

«Атлас черкесского (адыгского) шичепшина» зыфиорэм ильэтегъяуцци шылағъ.

Аш къышыхъгъашыгъ, Замудин итхыль урсылы ыкъи дунэе инструментоведениемкэ осёшхоззериэр. Адыгейим икъыгъэ ушетаклохэм конференцием пасалъхэв «Традиционный двухструн-

ный шичепшин в системе дополнительного образования Республики Адыгея» (З. Гъукэлэм), «Из опыта реконструкции черкесских (адыгских) инструментальных наигрышей и народных песен, извлеченных из госархивов Франции и Англии (1911–1912)» (К. Нагаев).¹⁰

къашыгъэх. Нэрыйтэгьу йэпүлэгъухэр – сурэт-видео материалхэр, ижъыре орэд мэктамэр ыкын музыкэ 1эмэ-псымэхэр аягъедагъэх. А зэклеми ашлогъашыгъон дэдэу цыифхэр ялтыгъэх ыкын къядэгүгъэх.

ЛЫВ ВЭХ ЫКИ КҮЙДЭГУ ВЭХ.
Ижьеэр музыкэ ӏэмэ-псымэхэмкэ, ахэм кызыэрбэгэштүмкэ урчлабэ къятыгъ, ахэм яджэуалхэри агьтотыгъ. Тиушатаклохэм ягущыгэхэр дунэе конференциемкэ зэфхэхьбысыжь сборникуй къидэктыштим дагьэхьаштых.

Хъаштых.

Конференцием изэпүүгъохэм графэү В. П. Зубовым и Унэшхо изал Шхъуантыг фольклор концертгүй азербайджан, осетин ыкыл адыгэ лъэпкъ музыкантхэр зыхэллэжьагъэр ўыкluагь. Нэгъэрэлкю Казбек ижъырэ ордкъээlyaklэм тетэү этосу «Нартхэм» къыхэхыгъэу «Саусэрыкъо нартхэм машлор къыззерафихыгъынгъэр», «Шэбатныкъо иорэд», лъыхуужь ордэү «Айдэмыркъан» къышыуагъях, джащ фэдэу къамылым, шыкIепшынэм ыкыл адыгэ пышнэм ордхэр я сааралт ачил.

къафаригъэуагъ.
Гъукэ Замудин эпическое
ордэү «Гъукэу Хъудымыды-
шхом иорэд» ыкчи лыхъужъ
ордэү «Азапшээкъом иорэд»
рит агуулжээ.

ригъэдэгүйгээх.
Дунээ шэлэнгүй конференци-
ер тирослублике иэтномузыко-
логчамжийн эдгэлээ дэгүй хүргүй,
адыгэ льэпкэ музикальнэ куль-
турэм ишэн-хабзэхэрийгээ
тигъяа дунэе культурэм хэуцаа-
гүйх, Ioplote искусствэм икъе-
хүчимч замж нахишигтэй.

Сурэтым итхэр: Гъукэ Замудинрэ Нэгзэрэкъо Казбакро
(Тикорр.).

Тикъэгъэльэгъонхэр

Тарихъым къыхэнэжъы

Къокып!эм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэхэмк!э Къэралыгъо музееу Мыекъуапэ дэтым къышызэ!уахыгъэ къэгъэльэгъоныр Марина Орловам и!офшагъе фэгъэхъыгъ.

Философие гупшысө зыхэль къэгъэлтээгъонэу «Нэфынэм иордышьбу» зыфиорэр сурэт 80 мэхь. М. Орловам сурэтэү тырихыгъэхэм цыфым игушуагьо, игухэк!, тыквээзыуучхээрэ дунаим хильягъорэр къалятэ. Нэгъэуплэгъум къыклоц су-рэттехим инэпльэгъу къыубытырэр, ынааэ зытыридзэрэх хэушхъяфыкыгъеу къегъэлтэ-
П.9

Бзыльфыгъэм ипсэуклэ, са-
быир зэрилүрэм, къоджэ щы-
лахам фашъхлахам М. Ордо-

вам гүкэ зафегъазэ, зэгъэп-шэнхэр ешых. Нэфынэм хильга-гъорэр искуствэм ыбзеклэцыфхэм альигъялсы шоинтуу.

Апшеронскэ районым М. Орловар кыышхүгъ. Урысъем исурэттехэм я Союз хэт. Адыгэ къералыгъо университетым

Квирзали во Университеты по изучению искусства и культуры в Баку, Институте кибернетики, педагогике и психологии в Баку, кандидат наук в Азербайджанской Академии наук. Сурэттхэм Якубов — член Союза писателей Азербайджана, член Союза писателей России, член Союза писателей Франции, член Союза писателей Болгарии.

зәкіемкіи къэралыгъо 15-мәкъашигъельдәр-уағъах

къащицъэлтэгъуагъэх.
Адыгейим исурэттех цэрылоу
Аркадий Кирнос къызэриуагъэу,
Марина Орловам сурэт пэпчъ
гупшысэ хэхыгъэ хельхъэ. Исе-
нэхъат шоғъэшлэгъон, илофша-
гъэ тарихым къыхэнэжьбы.

Къэгъэльэгъоныр тыгъэгъа-
зэм и 17-м нэс музейм щы-
клошт.
САХЬИДЭКЬО Нурбый.
Сурэтым итхэр: М. Орловам
къоджэ щылакIэр къегъэлья-
га.

Искусствэр – тибаинигъ

АДЫГЭ ОРЭДЫМ КЪЫФЭХЪУГЪ

Ичыгу, ихэгъэгу орэд къафэзылоу, Адыгэ Республикэм, Къэбэртэе-Бэлькъарым язаслуженэ артистэу Дзыбэ Мыхьамэт ипчыхъэзэхахъэ Мыекъуапэ щыкъуагъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние щызэлкъулахъэр лъэпкъ искусствэм ихэхонгъэхэм агъэгушхуагъэх. Гухэлтышум игъэтхэ нэфылъэ къэлэцыкъулахъэр зэфишагъэх, ансамблэу «Абрекым» щэуджых. Орэдьло цэрылом ипчыхъэзэхахъэ зэрэхэлажъэхэрэг ягашшлукъэ къыхэнэжьыщт.

Дзыбэ Мыхьамэт къоджэ орэдхэр бэрэ къелох. Аш гупшилэх хэлтэйн гур егъэлэпэралз. Укынзыщхуагъэх, узыщалугъэх нахь дахэ щымылэу зыльтайхэрэм Дзыбэ Мыхьамети ашыщ. Ареу

гъогого а орэдьр пчыхъэзэхахъэм къыщиуагъ. Улапэ ехыллагъэри мэкъэ шъабэкъэ зэхьтигъэхыгъ.

М. Дзыбэм адигабзэкъи, урсыыбзэкъи орэдхэр къелох, аш ишнуагъэкъи искусствэм нахь цэрило щэхъу. Ар къыдэллытагъэми, иныдэллыфыбзэкъи ыгъэжьынхахъэрэ орэдхэр гум нахь лъэшэу къыльэзэсих. Мэшбэшлэ Исьякъэр Тутэ Зауррэ адигэхэм афгъэхьыгъэ орэдэу зэдуусыгъэр егъашши жыы хүүштэп, лъэпкъым ичыгу, итарих, шэн-хабзэхэрэ усем хэлтих. Нэчэс Анжеликэ

бзэм фагъасэх, лъэпкъым, щыленингъэм къыщиуагъ гъогур къафалотагъ. Адыгэ быракъир агъэбайбатээз къызэршшохэрэми даюу, лъэпкъи шъуашэм идэхагы къагъэльагъо.

— Къэлэцыкъулахъэр тиэх, — къытиуагъ Дзыбэ Мыхьамэт. — Ахэр зэрэуджыхэрэм сеплэ зыхъукъэ сэгушшо, нахьбэрэ орэд къафасло сшоигъо амалкъэхэм сальхэхъ.

Светлана Митус ёкы Сергея Пособиловыр искусствэм щызвэлъашэх. С. Митус скрипкэм произведенияхэр къыргэльалох.

сэнаущыгъэ ин зэрэхэлтыр пчыхъэзэхахъэм къыщильгъуагъ.

Ягуалэу едэIух

Адыгэ Республикэм дзюдом-къэ ихэшылыкъыагъэ командэ хэтээ Тулпэрэ Айдэмэрэ зэхахъэм тышынхигъагъ. Дзыбэ Мыхьамэт иорэдхэм ядээ зэрэшлонгъор игупшихэхэм къащихигъэшыгъ.

— Адыгабзэкъи Мыхьамэт орэд къыло зыхъукъэ, лъэпкъым къыфэхъугъэ цыфэу зэрэштыр нахь къыхэччи, сыгукъэ сигъатхэу седээ.

Улапэ къыкыгъэхэм зэралтытэрэмкъэ, М. Дзыбэр лъэпкъхэр зэфэзыщэрэ орэдьлуу. Артистым къэгъэгъэ йэрамыр езытыгъээшинаш эзэшьшем къытиуагъэр щыленингъэм къыхихыгъ.

Хъатыгъулахъыкуа къыщыхуагъэ Дзыбэ Мыхьамэт Адыгэ республике гимназирем щеджагъ. Тыдэ зигъэзагъэми, унагъоу зыщалуу гэхэн къыхилхъагъэр чинагъэл. Лыям щыщ хъугъэм исэнаущыгъэ къызэуихыгъ.

Ши спортым М. Дзыбэр ишьынхээрэ пыль. Ыгъасэхэрэ шыхэм республикэм изэнэкъокъухэм хагъэунэфыкъыре чынгэхэр къашдахых. Мыхьамэт шыгъачьэхэм якултурнэ юфтхабзэхэм иахышу ахешыхэ. Орэдхэр къашдох, цыфхэр зэхечхэх.

Филармонием щыкъогъэ концертээр адигэ лъэпкъым изыкъынгъэ гъэптигъэным фэгъэхьыгъэ орэдьмкъэ, «Абрекым» якъашхохэм аухыгъ. Пчыхъэзэхахъэр зезыщагъэх Мэкъулэ Русльянэр Оел Адамэр М. Дзыбэм гүшүэ дэхабэ къыфалуагъ. Дзыбэ Мыхьамэт йэпилэгъу къыфэхъугъэхэм, оркестрэм хэтхэм, Хьот Заур лъэшэу зэрафэрэзэр хигъэунэфыкъыгъэх.

ЕМТЫЛЛЬ Нурбий.
Сурэтхэр зэхахъэм къыщитетхыгъэх.

Зэхэзыщагъэр
ыкы къыдэзыгъэ
гъэлхэрэ:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъи Иофхэмкъэ,
Иэхыб къэралхэм ашы-
пэсурэ тильэпкъэ-
гъухэм адиряиэ зэхы-
ныгъэхэм ёкы
къэбар жыгъэм
иамалхэмкъэ и Комитет
адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къаихырэ А4-къэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчыагъэкъэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтэу, шрифттыр
12-м нахь цыкъунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкегъэжохых.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр:
Урсыы Федерацием
хэутии Иофхэмкъэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкъэ ёкы зэллы-
иэсэхэм амалхэмкъэ
и Министерстве
и Темир-Кавказ
чынгэ гъэлоры-
шлап, зэраушыхъятыгъэ
номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъятыгъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкъи
пчыагъэр
3983
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2917

Хэутиным узьы-
кэлхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщаушыхъятыгъэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялэр
игуадзэр
Мэцлэхъю
С. А.

Пшъэдэхъялж
зыхыырэ секретарыр

Хъурмэ
Х. Х.

щытми, Адэмые фэгъэхьыгъэ орэдымкъэ зэхахъэр къызэуихыгъ. «Шу сэ спъэйоу си Адэмый» къёло артистым. Орэдэу «Дахэ сидунай» уедэлүэ укъэзыщхуэрэ дунаир, укъызыщхуагъэр нэгүм къыкъеукох, пкынэлынхэр гупшихэхэм зэлтэлхуух. Ижыре орэдьр аш пыдзагъэрэ М. Дзыбэм пчыхъэзэхахъэрэ тьегъэхуате.

«Абрекхэр» зэкүлжьеу фэгэхэйн пчэгум къехъях, клали, пшъашын лъэпкъ къашхохэр къашых. Дзыбэ Мыхьамэт икъэлэцыкъулахъэрэ орэдьлоу щытыгъ, зэнэкъокъухэм ахэлжьеу бэрэ тьегъулахъэрэ. Лыям хэль хъутэе мэкъамэхэр щыгъупшэхэрэп. Пшынэр ыгыгъэу залим чэхсэм нэгушшоу къахалты, орэдышхуагъэр къыхыригъэдзагъэх. Пэсэрэ мэкъамэхэр егъэбзэрэбзэх, йэгу фытеох.

Республикэм имызакъоу, тильэпкъэгъуахъэр зыщыпсэухэрэ къэралыгъохэм, къош республикахэм композиторэу Сихъу Рэмэзанэ иорэдэу Блашэпсынэ фэгъэхьыгъэр ашэу. М. Дзыбэм то-

